

Сама асиметрія інформації розглядається у якості типової та невід'ємної частини ринкового процесу, де його учасники у сутичці і з ним отримують можливості до реалізації своїх мотивів, або у сутичці з асиметрією шукають засоби до її подолання, як наприклад скрінніг [2].

В останні 50 років широкого розкриття набуло поняття асиметрії інформації, теорії інформації та поведінкових «іраціональних» факторів в контексті функціонувань економічних систем. Також, значним був внесок в теорію соціальних мереж, що описує в поняттях графів соціальні структури. Однак, досить мало представленою залишається характеристика і опис самих взаємозв'язків, поширення і втілення інформаційних характеристик у загальне коло економічних процесів. Характерним є «замкнення» у вузьких межах тематики дослідження (фінансові ринки, страхування, ринок праці). Взаємовідносини між агентами є спільною рисою всіх економічних процесів, що потребують загального підходу до їх характеристики.

Відповідно до цього, очевидним є подальший потенціал розгляду інноваційного процесу з точки зору асиметрії інформації. Так, вважається що вона, з одного боку, може виступати негативним фактором в контексті реалізації інноваційного процесу, прошуючи мотиви економічних агентів та їх оцінки тієї чи іншої технології, у якості інвестиції. З іншого боку, породжена асиметрія може втілюватися у вигляді можливостей, перед якою стає агент в контексті пошуку конкурентних переваг [4]. Однозначним є те, що підхід до аналізу із позиції асиметрії інформації, дозволить детальніше дослідити особливості інноваційного процесу, та невизначеністю у ході якої він втілюється.

Література:

1. Fagerberg, J., Srholec, M., & Verspagen, B. (2010). Innovation and Economic Development. In Handbook of the economics of innovation (pp. 833–872). [https://doi.org/10.1016/s0169-7218\(10\)02004-6](https://doi.org/10.1016/s0169-7218(10)02004-6)
2. Stiglitz, J. E. (2002). Information and the change in the paradigm in economics. American Economic Review, 92(3), 460–501. <https://doi.org/10.1257/00028280260136363>
3. Кривошия, О., & Базілінська, О. (2013). Основні методи усунення інформаційної асиметрії між ринковими гравцями: мікроекономічний рівень. *Економічний аналіз*, (13), 95-100. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_13_15
4. Barbaroux, P. (2014). From market failures to market opportunities: managing innovation under asymmetric information. Journal of Innovation and Entrepreneurship, 3(1), 5. <https://doi.org/10.1186/2192-5372-3-5>

МОДЕЛІ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Микитенко Вікторія, доктор економічних наук, головний науковий співробітник
Інститут демографії та проблем якості життя НАН України,
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-8212-9777
e-mail: vmikitenko@ukr.net

Чупріна Маргарита, кандидат економічних наук, доцент
Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0002-3276-4473
e-mail: ma.chuprina@gmail.com

Визнаємо, що господарська система України (ГСУ), перебуваючи під тиском масштабних руйнувань, стикається з потребою у реконструктивному відновленні та розробленні нового формату з організації просторового розвитку. Відсутність комплексного підходу до організації реконструктивного просторового розвитку (ОРПР) та фрагментарність існуючих відновлювальних схем значно ускладнюють ефективне використання ресурсів, резервів і можливостей щодо забезпечення сталого розвитку і господарювання (СПГ). Тому, є необ-

хідність у створенні інноваційних моделей та структурно-логічних схем, які інтегрують економічний, екологічний, технологічний та соціальний аспекти регенерації ГСУ, сприяючи збереженню регіональної ідентичності та якості життя населення. Побудова схем сценаріїв ОРПР ГСУ є актуальним завданням через критичну потребу у швидкому, але, водночас, стратегічно обґрунтованому відновленні зруйнованих територій. В умовах нарощення загроз і ризиків й фінансової обмеженості маємо формалізувати просторово-економічні схеми, які не лише враховуватимуть поточні виклики, але й забезпечать адаптивність ГСУ до майбутніх загроз. Їх розробка сприятиме ефективному управлінню, інтеграції зовнішніх інвестицій і підвищенню конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Обґрунтовування восьми потенційно ймовірних типів сценаріїв ОРПР у повоєнному періоді (інноваційно-інтеграційного; децентралізовано-стабілізаційного; індустріально-економічного; екологічно-сталого; еко-резилієнтного, економіко-резилієнтного; когнітивно-інформаційного; гібридного) [1] виконано при систематизації підходів до реконструкції, враховуючи специфічні ризики, можливості та виклики, широкого спектру соціо-еколого-економічних, суспільно-політичних і техніко-технологічних аспектів, забезпечуючи гнучкість та адаптивність при стратегуванні. Вбачаємо, що кожен сценарій може використовуватись як самостійно, так і бути інтегрованим із іншими, залежно від: особливостей конкретної території або сектора економіки і масштабів їх природно-ресурсного й інформаційно-комунікаційного потенціалу; кількості застосовуваних фільтрів при розробленні сценарію; інтеграції когнітивно-інформаційних технологій (КІТ) у стратегічне управління відновленням економіки. Визнання пріоритетності реалізації у повоєнному періоді гібридного сценарію (ГБС) ОРПР ГСУ з акцентом на когнітивно-інформаційний сценарний драйвер (КІСД) [2] означив необхідність поєднання інструментарію п'яти сценаріїв, які мають спільні риси і підходи до ОРПР. Авторами інкорпоровано до ГБС механізми з таким відсотковим розподілом: інноваційно-інтеграційні – забезпечуватимуть 21,5% структурної складової; децентралізовано-стабілізаційні — 17,6%, еко-резилієнтні — 13,9%, економіко-резилієнтні — 21,5%, когнітивно-інформаційні матимуть найбільший вплив, формуючи 25,5% від загальної структури. Основні компоненти ГБС, що репрезентовані у табл. 1, маємо залучити до процесів ОРПР за кожним із восьми етапів замкненого алгоритму реалізації сценарію (табл. 2).

Таблиця 1 - Основні компоненти ГБС ОРПР ГСУ з акцентом на КІСД

Компоненти	Опис компонент	Ключові елементи	Взаємозв'язки
1	2	3	4
Економічне відновлення	Відбудова економічної структури (реального сектору, сільськогосподарства, <i>малого і середнього бізнесу</i> (МСБ)) за бізнес-екосистемним концептом [3].	Інфраструктурні проєкти, фінансові інвестиції, державна підтримка	Ресурсне забезпечення через когнітивно-інформаційні інструменти за для ефективного управління процесами ОРПР.
Технологічні інновації	Впровадження нових прогресивних технологій для прискорення економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності.	Цифрові платформи, великі бази даних, ШІ, автоматизація	Взаємодія детермінант регенерації й економічного відновлення через інноваційні рішення для більш швидкої та ефективної ОРПР.
Управління природними ресурсами	Рационалізація використання <i>природно-ресурсних активів</i> (ПРА), захист екосистем [3].	<i>Геоінформаційні системи</i> (ГІС), смарт-технології, цифровий монітор	КІТ для рационалізації управління ПРА та уникнення природно-ресурсного виснаження [4]
Соціальні трансформації	Соціальна адаптація населення, залучення громадян до процесів відновлення і розвитку.	Освітні програми, онлайн-платформи, громадський контроль.	Соціальні ініціативи з розвитку комунікаційного простору для взаємодії з владою та бізнесом.
Сталий розвиток і господарювання	Баланс між економічними, соціальними, екологічними і технологічними аспектами реконструктивного відновлення.	Зелені технології, енергозбереження, екологічні стандарти	Взаємодія між основними компонентами для ефективності та довготривалого ефекту від реалізації ГБС.

1	2	3	4
Когнітивно-інформаційний драйвер	Використання КІТ для прийняття управлінських рішень, оптимізації процесів ОРПР.	Аналітичні системи, великі дані, моделі прогнозування.	Формування основи для ефективного реалізації компонент для координації процесів ОРПР.
Комунікаційний простір взаємодії	Платформа для комунікації між владою, бізнесом і населенням із ОРПР ГСУ.	Цифрові комунікаційні канали, он-лайн-форуми і додатки.	Прозорість і зворотний зв'язок, координація між учасниками ОРПР.

Джерело: визначено, обґрунтовано, розроблено та систематизовано авторами

Таблиця 2 - Замкнений алгоритм реалізації ГБС ОРПР ГСУ з акцентом на КІСД

Етап	Опис етапу	Організаційно-економічні заходи	Вимоги щодо провадження
I. Аналіз поточного стану та ідентифікація ризиків	Оцінка поточного стану економіки, <i>критичної інфраструктури</i> (КІ) та ПРА по завершенню військових дій.	Комплексний аудит КІ, потенціалів і ресурсів. Ідентифікація ризиків і загроз (соціо-еколого-економічних, тощо)	Залучення фахівців з економіки, екології та соціології. Введення інформаційно-аналітичних систем для збору даних.
II. Визначення пріоритетних напрямків цифрової трансформації	Визначення основних напрямів цифровізації та впровадження КІТ для управління різної природи ресурсами	Визначення: цифрових платформ і інструментів. Застосування: фільтрів для коригування; КІТ та управлінських систем.	Співпраця з технологічними компаніями та ІТ фахівцями з питань кібербезпеки.
III. Модернізація інституційної інфраструктури	Реорганізація державних інституцій для інтеграції нових управлінських механізмів	Вдосконалення законодавчої бази для цифрового управління. Оптимізація державних органів для підтримки цифрових рішень.	Підготовка державних органів до роботи з КІТ. Створення нормативно-правових актів із інтеграції цифрових технологій.
IV. Розвиток комунікаційного простору взаємодії стейкхолдерів	Створення комунікаційної платформи для прозорості взаємодії між державою, бізнесом, громадськістю.	Впровадження онлайн-платформ для участі громадян у прийнятті рішень. Комунікації між органами влади і громадами.	Відкритість даних для громадськості. Підтримка механізмів електронного уряду
V. Впровадження КІТ для управління природними ресурсами	Інтеграція інтелектуальних систем управління для ефективного використання ПРА.	Використання ГІС для контролю й управління ПРА. Впровадження інтелектуальних мереж smart grid.	Підготовка кадрів для роботи з КІТ і цифровими системами. Фінансування технологічного оновлення
VI. Інтеграція міжнародних стандартів та практик	Залучення міжнародного досвіду і стандартів ефективності з ОРПР.	Співпраця з міжнародними організаціями. Впровадження кращих світових практик.	Міжнародні угоди з партнерами. Відповідність міжнародним стандартам (ISO, ЄС).
VII. Оцінка результатів та адаптація гібридної стратегії	Моніторинг ефективності реалізації ГБС та коригування.	Проведення регулярних аудит. перевірок. Оцінка впливу на економіку, екологію та суспільство	Використання показників СРГ для оцінки успіху і коригування ГБС.
VIII. Забезпечення сталого розвитку та безперервності	Підтримка безперервності ОРПР у контексті забезпечення СРГ.	Довгострокові плани забезпечення СРГ. Інвестиції для підтримки МСБ і просторових трансформацій.	Гарантії стабільного фінансування на всіх етапах алгоритму. Гнучкість реагування на виклики

Джерело: визначено, обґрунтовано, розроблено та систематизовано авторами

Пропонований алгоритм і сценарні моделі ОРПР ГСУ забезпечать ефективне прийняття економічних рішень та інтеграцію ресурсів задля сталого відновлення у повоєнному періоді.

Література:

1. Mykytenko, V. V. (2024, October 14). Hybrid scenario of the organization of reconstructive spatial development of the economic system of Ukraine. Innovations and New Directions in

Scientific Research: Proceedings of the International Scientific Conference. Manchester, UK: Bookmundo, International Education Development Center: Research Europe, 23-26.

2. Mykytenko, V. V. (2024, October 4). The hybrid scenario of the reconstruction of the spatial development of Ukraine in the post-war period: cognitive and informational driver and investment ephors: Proceedings of the II International Scientific Conference. Zhytomyr, Ukraine: International Humanitarian Research Center: Research Europe, 233-238. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/66150/1/1-14.pdf>.

3. Bystryakov, I. K., Klynovyi, D. V. (2020). Business ecosystem concept of ensuring sustainable management. Economics of nature use and sustainable development, 8(27). 21-27. [https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8\(27\)/3](https://doi.org/10.37100/2616-7689/2020/8(27)/3).

ІНСТРУМЕНТИ БЕЗПЕРЕРВНИХ УДОСКОНАЛЕНЬ КАЙДЗЕН В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Мороз Андрій,

керівник регіонального структурного підрозділу у ТОВ "Метінвест-СМЦ" м. Львів,
магістрант, ТОВ «Технічний університет «Метінвест Політехніка»

Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0009-0008-0116-5874

e-mail blek720@gmail.com

В сучасних умовах, щоб залишатися конкурентоспроможним підприємствам необхідно приділяти особливу увагу організації своєї операційної діяльності та її управлінню.

Для досягнення стратегічних цілей підприємству необхідно чітко визначити найважливіші бізнес-процеси, провести їх діагностику та визначити найбільш проблемні з них для подальшого впровадження змін і оптимізації. Безперервне вдосконалення бізнес-процесів на підприємстві, ефективно вибудована операційна діяльність забезпечують безпосередній дохід підприємства та дозволяють ефективно управляти витратами.

Безперервне удосконалення процесу (анг. continual improvement process) - політика, яка спонукає, зобов'язує працівників і/або наділяє їх повноваженнями до пошуку способів покращення показників ефективності бізнес-процесу та продукту на безперервній основі. Ці зусилля можуть бути спрямовані на «поступове» вдосконалення з часом (кайдзен) або на «проривне» вдосконалення одразу (кайкаку). Процеси надання послуг (цінних для споживача) постійно оцінюються та вдосконалюються з огляду на їх ефективність, результативність та гнучкість.

Оптимізація бізнесу заснована на постійному скороченні частини процесів, що не несуть цінності, шляхом впровадження покращень [1–3]. При цьому одним з головних об'єктів таких удосконалень виступають процеси управління витратами підприємств. При цьому управління витратами підприємства є «цілеспрямованим впливом суб'єктів такого управління на процеси формування витрат з метою доведення їх величини до рівня, який забезпечує максимізацію відповідних цим витратам фінансових результатів діяльності підприємства» [4].

Розглянемо більш детально методики управління витратами на підприємствах на основі концепції кайдзен, оскільки впровадження концепції кайкаку вимагає більш радикальних змін та значних інвестицій.

Серед методик управління витратами на підприємствах, що можуть бути реалізовані в межах концепції постійних удосконалень кайдзен, найбільш використовуваними з огляду на їх ефективність для підприємства є наступні.

«Ощадливе» або «бережливе» виробництво (Lean Manufacturing/Lean) можливе за допомогою відповідних методів управління витратами: таргет-костингу та кайдзен-костингу.

Сутність таргет-костингу: на підставі відомої (чи заданої) ціни реалізації виробу на ринку і бажаної величини прибутку встановлюється цільова собівартість, на досягнення якої надалі спрямовується зусилля всіх служб підприємства, передусім технічні. Застосування